ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Наконечна Т.Ю.
студентка,
Науковий керівник: **Вергелюк Ю.Ю.**
кандидат економічних наук, доцент,
Державний Податковий університет

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТІВ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Питання фінансової інклюзії є досить актуальним сьогодні. Майже третина населення світу не мають доступу до базового банківського рахунку. Тому провідні міжнародні організації визначають фінансову інклюзію однією з цілей власної діяльності. За даними Світового банку, більше 100 країн світу мають або вже розроблену національну стратегію з фінансової інклюзії, або вбудовані компоненти фінансової інклюзії до ширших національних стратегій [1]. Національний банк України – не виняток. Розвиток фінінклюзії є однією із стратегічних цілей його діяльності.

Організація економічного співробітництва і розвитку (англ. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD)) визначає фінансову інклюзію як процес просування доступного, вчасного та повноцінного доступу до широкого спектру фінансових продуктів і послуг, поширення їхнього використання серед всіх прошарків суспільства через впровадження існуючих та інноваційних підходів включно з фінансовою обізнаністю та освітою з метою просування як фінансового добробуту, так і економічної та соціальної інклюзії [1].

Реалізація фінансової інклюзії в Україні планується за такими напрямами [2, с. 19]:

– переведення транзакцій в електронні канали: розвиток електронних платежів, у тому числі за комунальні послуги,

електронних грошей (які випускає Національний банк), платежів з використанням пристроїв мобільного зв'язку;

– поширення використання міжнародних та національних платіжних систем;

– ознайомлення населення з перевагами та прогресивними видами безготівкових розрахунків;

– запровадження віддаленої ідентифікації клієнтів для отримання ними фінансових послуг;

– укладення договорів у безпаперовій формі, у тому числі з використанням електронного цифрового підпису.

Очікується, що результатами впровадження зазначених заходів стануть [2, с. 19]:

– активізація розвитку віртуальних каналів обслуговування та альтернативних платежів на базі інноваційних технологій з використанням пристроїв мобільного зв'язку;

– стійке скорочення обсягу використання готівки;

– зростання рівня користування банківськими продуктами та повернення коштів до банківської системи;

– впровадження моделі дистанційної ідентифікації громадян на базі ЕЦП (електронного цифрового підпису) та системи BankID;

– впровадження документообігу та комунікації між учасниками ринку в електронному форматі з використанням електронного цифрового підпису та печатки.

Незважаючи на те, що кількість активних платіжних карток в Україні становить майже 35 млн шт. (82% від кількості населення станом на 1 квітня 2020 р.), реальний рівень проникнення банківських послуг є суттєво нижчим, особливо в малих містах та селах. За даними Світового банку, частка населення України у віці від 15 років, що має рахунок у фінансовій установі у 2019 р. становила 63%. Це суттєвий прогрес порівняно з 2012 роком (41%), однак Україна все одно відстає від середньосвітового рівня (69%). І це, звісно, залишає місце для поглиблення рівня проникнення фінансових послуг [3].

Здатність споживачів отримати зручний доступ до фінансових продуктів та послуг виступає головним фактором фінансової інклюзії. За дослідженням компанії McKinsey Україна не поступається Сполученим Штатам за кількістю банківських та поштових відділень та випереджає

Польщу за поширенням банкоматів у перерахунку на кількість населення. Однак Україна суттєво відстає від цих країн за охопленням населення банківськими послугами, що обумовлено низьким рівнем проникнення інтернет- та мобільних банківських послуг. Частка клієнтів – фізичних осіб, які активно користуються інтернет- та мобільним банкінгом в Україні у 7-8 разів нижча, ніж у Польщі та США. Якщо в цих країнах понад 95% роздрібних платежів та переказів здійснюється за допомогою дистанційних каналів, то вітчизняні банківські відділення перевантажені операціями з готівкою [3].

Враховуючи вищесказане, вирішення проблем фінансової інклюзії важливе, перш за все, для [1]:

– регуляторів та держави загалом, оскільки залучає усі верстви населення до економічної системи, що у результаті сприяє зростанню економіки через мобілізацію заощаджень населення, інвестування у розвиток економіки держави, диверсифікацію фінансової системи;

– провайдерів фінансових послуг, оскільки збільшує кількість споживачів фінансових послуг;

– споживачів, оскільки вони можуть ефективніше та зручніше використовувати сучасні фінансові послуги, підвищуючи таким чином особистий добробут. фінансова інклюзія сприяє підвищенню та стабілізації доходів, ефективнішому управлінню активами, зменшенню вразливості від економічних криз.

Зарубіжний досвід показує, що високий рівень фінансової інклюзії характерний не лише для країн із високим рівнем розвитку. Так перехід до безготівкової оплати праці працівників рятувальної служби у Сьєрра-Леоне дозволив запобігти зловживанням та припинити страйк співробітників. Можливість здійснювати грошові перекази за допомогою мобільних телефонів стимулювала розвиток фінансової інклюзії у Бангладеш та Пакистані. Прив’язка банківських рахунків до біометричних посвідчень особи в Індії дозволяє громадянам здійснювати розрахунки за допомогою відбитку пальця [3].

За розрахунками Світового банку у звіті Global Findex, 78% дорослого населення світу не мають рахунків в банках. Вони отримують заробітну плату готівкою і при цьому мають мобільні телефони, які можуть використовуватися як інструмент платежів [3].

Враховуючи дослідження впливових організацій та сучасний стан фінансової інклюзії, перспективним є охоплення фінансовими послугами якомога ширших верств населення, зокрема представників мікробізнесу, жителів сільських районів, людей із низьким рівнем доходів, із обмеженими можливостями, людей похилого віку.

Значним є потенціал у переведенні в безготівкову форму транзакцій між українцями та державою (G2C та C2G). Це дозволить суттєво підвищити ефективність цієї взаємодії та скоротити непродуктивні державні витрати (у тому числі, державних банків). Сучасні фінансові технології – це ще й шлях до підвищення продуктивності банківської системи, її прибутковості. Що, в свою чергу, сприятиме підвищенню її стійкості та підвищить привабливість вітчизняних банків для іноземних та вітчизняних інвесторів [3].

Отже, реалізація фінансової інклюзії є дійсно важливим напрямом стратегії Національного банку України. Однак до цього повинні залучатися усі зацікавлені сторони, у т.ч. уряд та безпосередні учасники ринку. Поширення фінансової інклюзії повинно забезпечуватися ринковими механізмами, насамперед мотивацією, а не адміністративними важелями. Більш високий рівень фінансової інклюзії в Україні стимулюватиме здорову конкуренцію на ринку та сприятиме більш повному задоволенню потреб споживачів.

Список використаних джерел:

1. Важливість фінансової інклюзії // Офіційне інтернет-представництво Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3961976&cat_id=3115908

2. Стратегія Національного банку України // Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=64754192

3. Степанюк Є. От лозунгов к делу. Зачем нужна финансовая инклюзия / Ліга. Фінанси. URL: https://finance.liga.net/ekonomika/opinion/ot-lozungov-k-delu-zachem-nujna-finansovaya-inklyuziya